

АКЦІОНЕРНИЙ БАНК
ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПАРТНЕР
ПРОЕКТУ

«Сумщина банківська» -
ПАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ»,
єдиний регіональний банк
СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

■ ПРОДОВЖЕННЯ.

Початок у №№8, 9, 12, 13.

СЕРГІЙ ТИХЕНКО

«Діловий»

Термін «комерційний банк» став означати «діловий» характер банку, тобто банку, що обслуговував усі види господарської діяльності. За визначенням Вітте, комерційні банки в Російській імперії були банками короткотермінового кредиту.

Банки мали право відкривати свої відділення там, де вважали за потрібне. Статутний капітал мав бути не менш як 500 тис. крб. і утворювався випуском акцій номіналом не нижче 250 крб. кожна. Акції товариства могли бути як іменні, так і на пред'явника. Період з 1862 по 1872 рр. вважається часом найбільш інтенсивного розвитку банківської справи в Російській імперії. В той період з'явилися 33 акціонерні банки, 11 акціонерних земельних банків, сотні місцевих банків. Одночасна поява такої маси кредитних установ призвела до перевищення їхньої реальної необхідності, спричинила появу різноманітних спекулятивних операцій.

Комерційні банки

Термін «комерційний банк» виник на ранніх етапах розвитку банківської справи, коли банки обслуговували в основному торгівлю. Клієнтами банків були торговці. Поступово, з розвитком промислового виробництва, виникли операції з кредитування виробничого циклу.

Перше банкрутство і криза

Проблеми росту призвели до першого банкрутства комерційного банку - Московського позичкового банку, заснованого в 1870 р. Директором-розпорядником банку було обрано керуючого канцелярією генерал-губернатора Москви, гласного міської Думи Григорія Полянського. Сам директор та члени правління банку не мали практичного досвіду в фінансових справах і, як наслідок, призначили на посаду ди-

ректора по зарубіжних банківських операціях «фінансового експерта» з Варшави Густава Ландау, який працював бухгалтером банківської контори, що збанкрутувала.

У 1873 р. до Росії докотилася міжнародна економічна криза, а дії Ландау, що скупив на європейських фондових ринках великий пакет акцій західних компаній, принесла банку збитки на 233 тис. крб. Однак збитки не були відображені в щорічному банківському звіті, щоб не відлякати вкладників.

«Залізничний король», «чорний тиждень» і грандіозний скандал

Сподіваючись перекрити збитки, Ландау та Полянський в 1874 р. встановили контакт з людиною, що зіграла в долі банку вирішальну роль – жителем Південної Пруссії Генрі-Бетелем Струсбергом. Останній гучно називав себе «залізничним королем». Діяльність Струсберга, що займався спо-

щедрі хабарі чиновникам. Потім випускав акції, які купували солідні компанії, банки. Такий непевний клієнт, а точніше – шахрай, отримав у Московському позичковому банку кредит в 1 млн крб. під заставу 1,5 тис. залізничних вагонів. Надалі він же отримав значні кредити під акції Німецько-Богемської залізниці, яка так і не була побудована.

У результаті, коли члени контрольної ради банку запідозрили недобре, загальна сума кредитів Струсбергу склала понад 8 млн крб, а їх забезпечення – близько 1 млн крб. Ситуація почала виходити з-під контролю і стала надбанням громадськості.

Банк припинив виплату коштів і серед вкладників розпочалась паніка. Протягом «чорного тижня», з 12 по 15 жовтня 1875 р., вкладники штурмували банки, акції Московського позичкового банку впали з 250 до 35 крб за шт. Розгорнувся грандіозний скандал, більшість членів правління було заарештовано, Струсберг, незважаючи на пруське громадянство, потрапив до московської боргової в'язниці – сумнозвісної «Ями» в дворі приміщення Московського губернського правління. Перше серйозне банкрутство банку мало широкий розголос та резонанс. Російський письменник Ф. Достоевський приділив цій події кілька сторінок в особистому щоденнику, художник В. Маковський написав відому картину «Крах банку» (на фото).

ПРОДОВЖЕННЯ
у наступному номері